

Р. Л. Чорний,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник
(м. Київ)

УДК 343.3

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ НОРМ, СПРЯМОВАНИХ НА ОХОРОНУ БЕЗПЕКИ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ВИЩИМИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВИ

*Досліджено об'єкт та ознаки потерпілого від злочинів,
передбачених ст.ст. 112, 344, 346 та 351 Кримінального кодексу
України, сформульовано пропозиції щодо вдосконалення закону про
кримінальну відповідальність.*

Ключові слова: посягання на життя, потерпілий, злочини проти безпеки держави, національна безпека.

Забезпечення національної безпеки та її охорона кримінально-правовими засобами є однією з найскладніших проблем сучасної науки. Відсутність єдиного підходу щодо поняття і структури національної безпеки в загальній теорії безпеки ускладнює визначення родового і безпосереднього об'єктів злочинів, віднесених до розділу I Особливої частини КК України, та побудову чіткої, науково обґрунтованої системи норм, під охорону яких поставлено безпеку держави, у тому числі у політичній сфері.

Проблеми забезпечення національної безпеки та кримінальної відповідальності за суспільно небезпечні діяння, які створюють загрозу заподіяння шкоди суспільним відносинам щодо її охорони, були предметом досліджень О. Ф. Бантишева, В. Ю. Богдановича, В. О. Глушкова, С. Г. Гордієнка, В. К. Грищука, Н. О. Гурорової, О. П. Дзьобаня, С. В. Дьякова, І. В. Діордіци, О. О. Дудорова, О. І. Звонарьова, А. Б. Качинського, В. С. Картавцева, О. О. Климчука, В. А. Ліпкана, М. І. Мельника, В. О. Навроцького, Г. В. Новицького, В. Г. Пилипчука, М. А. Погорецького, Є. Д. Скулиша, О. С. Сотули, В. В. Стаписа, В. Я. Тація, В. П. Тихого, М. І. Хавронюка.

Разом з тим слід відмітити, що положення теорії кримінального права в частині охорони безпеки держави, зокрема її політичної складової, потребують подальшої наукової розробки з огляду на розвиток законодавства у сфері національної безпеки.

Досліджуючи поняття злочинів, віднесених до розділу I Особливої частини КК України, нами зазначалося, що їхнім родовим об'єктом, враховуючи положення преамбули, а також ст.ст. 1, 3 та 7 Закону України "Про основи національної безпеки України", є суспільні відносини із забезпечення безпеки держави у передбачених цим Законом сферах, яка у сукупності з безпекою особи і безпекою суспільства утворює національну безпеку України. З огляду на значимість та специфіку об'єктів, поставлених під охорону норм, розміщених у розділі I Особливої частини Закону про кримінальну відповідальність, законодавець визнав за необхідне об'єднати їх в одну групу [1]. Водночас суспільно небезпечні діяння, передбачені ст.ст. 344, 346 та 351 КК України, що безпосередньо заподіюють шкоду безпеці держави у політичній сфері, не увійшли до вказаного розділу.

© Чорний Р. Л., 2013

Метою статті є з'ясування змісту суспільних відносин, які утворюють основний безпосередній об'єкт зазначених діянь, аналізу ознак потерпілого від злочинів, передбачених ст.ст. 112, 344, 346, 351 КК України, та формулювання пропозицій із удосконалення положень Особливої частини КК України.

Однією з найскладніших проблем особливої частини кримінального права є визначення кола суспільно небезпечних діянь проти безпеки держави у політичній сфері, оскільки правильне вирішення питання щодо їхнього родового й основного безпосереднього об'єктів сприяє визначенню місця відповідних норм у системі Особливої частини КК України та підвищенню якості Закону про кримінальну відповідальність.

Невирішеність у теоретичному аспекті вказаної проблеми, застосування науковцями різних методологічних підходів до вивчення цього феномену, а також відсутність єдиного розуміння ролі, змісту і положень інших (окрім КК України) законодавчих актів, що утворюють систему законодавства України у сфері національної безпеки, не сприяють однастайності у визначеннях поняття, системи, родового та безпосередніх об'єктів аналізованих злочинів.

Втім, не применшуючи теоретичної значущості наявних наукових праць з цієї проблематики, зазначимо, що розгляд порушеного у цій статті питання потребує аналізу положень КК України як складової системи законодавства, в якій сам КК України та відповідні нормативно-правові акти перебувають у складних взаємозв'язках, що об'єктивно обумовлює необхідність комплексного дослідження безпеки різних об'єктів: особи, суспільства, держави. Отже, кримінально-правова охорона політичної сфери повинна здійснюватися на підставі сучасних поглядів науки на національну безпеку і її складові, зокрема безпеку держави [1].

У свою чергу, дослідження проблеми систематизації злочинів проти безпеки держави у політичній сфері має важливе теоретичне і практичне значення, оскільки надає можливість не тільки упорядкувати цю категорію злочинів і розглядати їх як певну логічно узгоджену систему, а й визначити найбільш суттєві їх риси (ознаки), якими вони відрізняються від інших злочинів.

Узагальнення різноманітних визначень поняття "система", запропонованих у філософії та в енциклопедичних виданнях [2, с. 800; 3, с. 209; 4, с. 174; 5, с. 220–221; 6, с. 5; 7, с. 22–64], дає підстави стверджувати, що система характеризується множинністю елементів, які розглядаються у нерозривній єдності та підпорядковані одному об'єкту. Об'єднання елементів в одну систему сприяє наявності у них певних системоутворюючих особливостей чи відносин між ними.

Внутрішня узгодженість галузі права (його системність) означає групування норм за єдиним класифікаційним критерієм, науково обґрунтоване визначення місця і послідовності їх розташування в системі кодифікаційного акта [8, с. 150].

Виходячи із викладеного, систематизація злочинів проти безпеки держави повинна здійснюватися на двох рівнях. Перший з них передбачає поділ відповідних кримінально-правових норм на розділи і розташування їх у певній послідовності; другий — формування підгруп усередині кожного з відповідних розділів (груп) [9, с. 26]. Критерієм, які можуть бути покладені в основу такої систематизації, є лише об'єкт злочину як єдиний науково обґрунтований підхід до класифікації всієї сукупності злочинів, передбачених Особливою частиною Кримінального кодексу України [10, с. 63].

Залежно від ступеня узагальнення суспільних відносин у науці кримінального права найбільш поширеною є класифікація об'єктів злочину на загальний, родовий та безпосередній об'єкти [11, с. 9; 12, с. 105–108; 13, с. 97–100].

Систематизація злочинів проти безпеки держави у різні періоди була чи не найскладнішою проблемою Особливої частини кримінального права. Аналіз наукових праць показує, що деякими вченими робилися спроби визначити систему державних злочинів, відповідно до якої виділялися злочини, спрямовані проти зовнішньої безпеки, радянської влади, економічних та політичних основ держави, основ

радянського ладу тощо [14, с. 34–37; 15, с. 12; 16, с. 41–42; 17, с. 18–19]. В основі такої систематизації лежав не об'єкт злочину, а різні за своїм змістом, обсягом і характером категорії на кшталт “зовнішня безпека держави”, “економічні основи держави” тощо, які не мали однозначного тлумачення в законодавстві того часу, кримінальному праві та інших сферах наукового знання.

Дослідження сучасних позицій свідчить, що як критерії систематизації норм вченими використовуються:

- 1) джерела походження загроз різним сферам національної безпеки [18, с. 17];
- 2) сфери національної безпеки [19, с. 26];
- 3) сфери національної безпеки та конкретні суспільні відносини, поставлені під охорону Закону про кримінальну відповідальність, пряма вказівка на які міститься у диспозиціях відповідних статей КК України [20, с. 134, 143, 156, 167, 175];

4) інші критерії [21, с. 27].

З огляду на обмежений об'єм статті, зазначимо, що недоліки третього та четвертого підходу полягають, з одного боку, у застосуванні вченими декількох критеріїв систематизації кримінально-правових норм, з другого — інших, окрім об'єкта злочину критеріїв, що не дають можливості встановити зміст суспільних відносин, поставлених під охорону конкретної статті КК України. Як уже зазначалося, будь-яка система може вважатися науково обґрунтованою, по-перше, коли в її основі лежить один і той самий критерій, яким є об'єкт злочину. Відступ від зазначеної вимоги, як наголосив В. Я. Тацій, призводить не до наукової систематизації злочинів, а лише до “зручного” їх групування [22, с. 88].

Уразливість підходу до систематизації злочинів за джерелами походження загроз полягає також у тому, що наслідком використання цього критерію є протилежні позиції вчених до розуміння об'єктів одних і тих самих суспільно небезпечних діянь [23, с. 32; 18, с. 17].

Дискусійність підходу до побудови системи злочинів проти безпеки держави, виходячи із сфер національної безпеки як сукупності суспільних відносин навіть за умови їх визнання безпосередніми об'єктами злочину, не враховує того, що об'єднання норм у відповідні групи за цим критерієм свідчитиме про їх належність не до певного безпосереднього, а родового об'єкта, яким є безпека держави у різних сферах. А тому важко погодитися з тим, що безпосередні і родовий об'єкти діянь співпадають, оскільки певна частина явища не може співпадати з самим явищем. Внаслідок цього неможливо віднести суспільно небезпечні діяння до відповідних груп, що утворюють певну систему, а отже, неможлива побудова чіткої системи.

Разом з тим питання систематизації норм, якими встановлена кримінальна відповідальність за злочини проти безпеки держави через призму відповідних сфер, у тому числі політичної, має значення для визначення їх родового об'єкта. У цьому, зокрема, полягає системність кримінально-правового захисту національної безпеки (*безпеки держави — Р. Ч.*), яка повинна характеризуватися відсутністю прогалів у захисті окремих сфер безпеки, у регламентації відповідальності за окремі види посягань [24, с. 98].

Так, враховуючи положення Закону України “Про основи національної безпеки України” і Кримінального кодексу України у КК України, в Законі про кримінальну відповідальність міститься чимало норм, під охорону яких поставлено суспільні відносини із забезпечення національної безпеки в політичній сфері (ст.ст. 112, 157, 158, 158¹, 158², 159, 159¹, 160, 340, 341, 344, 346, 351 КК України та ін.). Втім, лише частина з них заповнює шкоду безпеці держави.

Крім того, вказані норми, *по-перше*, розміщені законодавцем у різних розділах Особливої частини КК України, отже, передбачені ними злочини визнані такими, що посягають на різні родові об'єкти. *По-друге*, вказівка на політичну сферу національної безпеки як критерій систематизації норм може свідчити про приналежність деяких з них до родового об'єкта, яким є безпека держави. У такому

разі йтиметься про здійснення систематизації виключно першого рівня, про що йшлося раніше. *По-третє*, встановлення основного безпосереднього об'єкта усіх діянь, які посягають на політичну сферу та охоплюються єдиним родовим об'єктом (безпекою держави), дозволить виділити їх у самостійну групу усередині розділу I Особливої частини КК України.

Таким чином, побудова системи злочинів проти безпеки держави у політичній сфері повинна відбуватися у два етапи:

1) з'ясування кола кримінально-правових норм, якими здійснюється охорона суспільних відносин, щодо забезпечення безпеки держави у політичній сфері;

2) виходячи із змісту конкретних суспільних відносин, поставлених під охорону тієї чи іншої норми, віднести їх до однієї групи усередині розділу I Особливої частини КК України.

На підставі аналізу диспозицій норм Особливої частини КК України вважаємо, що лише деякі злочини з огляду на особливості їх безпосереднього об'єкта, можуть бути віднесені до суспільно небезпечних діянь проти безпеки держави у політичній сфері, якою, виходячи із преамбули, ст.ст. 1, 3 та 7 Закону України "Про основи національної безпеки України", є захищеність життєво важливих інтересів держави у політичній сфері.

Такі діяння передбачені у ст.ст. 112, 344, 346 та 351 КК України, оскільки соціальна значимість відносин, носієм яких є особи, зазначені у диспозиціях вказаних статей, їх соціальні функції визначають сутність цих суспільно небезпечних посягань як об'єктивного критерію систематизації норм [25, с. 37] у розділі I Особливої частини Закону про кримінальну відповідальність.

Помістивши три останні кримінально-правові норми до розділу XV "Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян", законодавець неповною мірою врахував зміст суспільних відносин, поставлених під їх охорону. Виходячи із змісту ч. 1 ст. 343, ч. 1 ст. 346 та ч. 1 ст. 351 КК України і положень ст. 19 Конституції України, відповідно до якої органи державної влади, їх посадові особи діють лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, передбачених Конституцією та законами України, вбачається, що внаслідок втручання у діяльність державного діяча, а так само погрози або насильства щодо нього чи посягання на його життя шкода завдається суспільним відносинам, насамперед, щодо забезпечення безпеки здійснення державної влади вищими органами держави, які є основним безпосереднім об'єктом зазначених діянь. Такий висновок впливає з етимологічного і наукового визначення категорії "безпека" [2, с. 53; 26, с. 714; 27, с. 7], під якою у кримінально-правовому значенні розуміють "захищеність існування від загроз ... держави ... шляхом запобігання створення ... небезпеки (загрози) заподіяння суттєвої шкоди" [28, с. 403–407], і змісту ознак об'єктивної сторони вказаних злочинів, що полягають у незаконному впливі, погрозі вбивством, заподіянні шкоди здоров'ю, знищенні або пошкодженні майна, викраденні, позбавленні волі, вбивстві або замаху на вбивство державного діяча у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків.

У доктрині кримінального права визнано, що об'єкт злочину має суттєве значення для визначення поняття злочину, значною мірою впливає на зміст його об'єктивних та суб'єктивних ознак і є вихідним для побудови системи Особливої частини КК України [29, с. 96]. У зв'язку з цим, доцільно ставити питання про правильність, з точки зору законодавчої техніки, об'єднання юридичних складів злочинів, які мають спільний основний безпосередній об'єкт в одній статті розділу I Особливої частини КК України під назвою "Незаконні дії щодо державного діяча". Такий підхід надасть більшої чіткості Закону про кримінальну відповідальність, оскільки в одній статті його Особливої частини міститимуться норми про кримінальну заборону вчинення різних за формами прояву діянь, спрямованих на досягнення єдиної мети, проти одних і тих самих потерпілих, що заподіюють шкоду чи створюють загрозу заподіяння такої шкоди одному об'єкту.

У свою чергу, зважаючи на те, що рівень суспільної небезпеки дій, передбачених у ст. 351 КК України порівняно низький, є підстави запропонувати віднести їх до групи кримінальних проступків.

Враховуючи, що будь-яка пропозиція з удосконалення положень законодавчого акта передбачає не лише наукове обґрунтування доцільності внесення певних змін до його положень, але і формулювання нової редакції норми, перш ніж запропонувати авторську редакцію ст. 112 КК України слід зосередитися на двох аспектах. Перший полягає у визначенні кола осіб, віднесених до категорії державних діячів. Другий — в обґрунтованості встановлення кримінальної відповідальності за незаконні дії стосовно громадських діячів саме у розділі I Особливої частини КК України.

Питання щодо визначення кола потерпілих від злочину, передбаченого ст. 112 КК України, найбільш повно розглянуті у монографічних працях О. Ю. Звонарьова та О. С. Сотули [30; 32], в яких автори, критично оцінюючи диспозиції ст. 112, ч. 1 ст. 344 та ч. 1 ст. 346 КК України, обґрунтовано наголосили на необхідності усунення існуючих у них розбіжностей у зазначеній частині. Не заглиблюючись у суть дискусій із цього приводу, оскільки вони є предметом самостійного дослідження, більш вдалою вважаємо позицію О. Ю. Звонарьова. Так, останній, на відміну від О. С. Сотули, який пропонує замінити перелік потерпілих узагальненим визначенням [30, с. 6, 12, 20], висловив думку про необхідність збереження у ст. 112 КК України вичерпного переліку осіб, посягання на життя яких утворює склад цього злочину, відносить до державних діячів Президента України, народних депутатів України, членів Кабінету Міністрів України, суддів Конституційного та Верховного Суду України [31, с. 67–68, 69, 106]. Наведену позицію вважаємо більш вдалою, оскільки вона виключає можливість суб'єктивного підходу працівників правоохоронних органів і суду до визначення кола потерпілих. Разом з тим, беручи до уваги сучасну нормативно закріплену систему органів державної влади, вона потребує певних уточнень. Так, зважаючи на положення Конституції України щодо поділу влади в Україні, законів України “Про Кабінет Міністрів України”, “Про центральні органи виконавчої влади”, які набрали чинності у 2011 році, Закону України “Про державну службу”, “Про судоустрій і статус суддів”, “Про Раду національної безпеки й оборони України”, “Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб”, “Про Прокуратуру”, “Про Службу безпеки України”, “Про Службу зовнішньої розвідки України”, законів, що визначають правовий статус, функції і повноваження зазначених та інших державних органів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, у тому числі тих, які на законодавчому рівні не віднесені до системи центральних органів виконавчої влади, Указу Президента України “Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади” (в редакції від 28.02.2013 р.), визначення кола потерпілих від злочину, передбаченого ст. 112 КК України, повинно виходити із сформованої згаданими законодавчими актами системи державних органів і конституційного статусу окремих службових осіб.

Тим самим буде забезпечений системний підхід до вирішення вказаного питання, що може вважатися науково обґрунтованим, оскільки дає підстави розглядати коло потерпілих від злочину, передбаченого ст. 112 КК України як цілісну, узгоджену і підпорядковану одному об'єкту множинність елементів, що утворюють єдину систему, до якої входять:

- 1) Президент України;
- 2) народні депутати України (у тому числі Голова Верховної Ради України);
- 3) члени Кабінету Міністрів України: Прем'єр-міністр України, Перший віцепрем'єр-міністр, віцепрем'єр-міністри та міністри, які здійснюють керівництво підпорядкованими їм міністерствами і спрямовують діяльність підпорядкованих Кабінету Міністрів України інших центральних органів виконавчої влади;
- 4) керівники центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом (голови Антимонопольного комітету України, Фонду державного майна України,

Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Національного агентства України з питань державної служби);

5) голови і судді Конституційного Суду України та Верховного Суду України, а також вищих спеціалізованих судів України;

6) Секретар Ради національної безпеки й оборони України;

7) керівники державних правоохоронних органів спеціального призначення, підпорядкованих Президенту України та державних органів і службових осіб, статус яких закріплено у Конституції України (Голова Служби безпеки України, Голова Служби зовнішньої розвідки України, Начальник Управління державної охорони України, Генеральний прокурор України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини або його представник; Голова або член Рахункової палати, Голова або член Центральної виборчої комісії, Голова Національного банку України, член Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення).

Окрім цього, саме таке розуміння потерпілого сприятиме підвищенню якості Закону про кримінальну відповідальність і виключить можливість застосування суб'єктивного підходу до визначення кола осіб, об'єднаних поняттям “державний діяч”, а отже, необґрунтовано розширеного чи звуженого (вибіркового) його тлумачення. У свою чергу, це повністю відповідатиме завданням КК України, визначених у ст. 1, принципу законності притягнення особи до відповідальності за суспільно небезпечні діяння, передбачені ст. 112 КК України і призначення винному покарання.

Питання щодо обґрунтованості передбачення кримінальної відповідальності за посягання на життя громадського діяча у розділі I Особливої частини КК України, під яким у ст. 112 розуміється керівник політичної партії, є найменш дослідженим у вітчизняній науці кримінального права. Вказана проблема актуалізується з огляду на втрату чинності з 1 січня 2013 р. Закону України “Про об'єднання громадян” та одночасний вступ у дію Закону України “Про громадські об'єднання”, яким законодавець, з одного боку, виключив політичні партії із видів громадських об'єднань, з іншого — залишив поза увагою той аспект, що норми КК України, які передбачають відповідальність за ті чи інші діяння, спрямовані на заподіяння шкоди діяльності громадським об'єднанням і політичним партіям, а також їх керівникам, мають бланкетний характер.

Відповідно до ст. 2 Закону України “Про політичні партії” політична партія — це зареєстроване згідно із законом добровільне об'єднання громадян — прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має на меті сприяння формуванню і вираженню *політичної* волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах. У свою чергу, громадським об'єднанням згідно зі ст. 1 Закону “Про громадські об'єднання” визнається добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів. Таким чином, законодавець залежно від мети діяльності усіх добровільних об'єднань громадян здійснив чіткий їх поділ на політичні партії та громадські об'єднання.

Аналіз статистичних даних Державної реєстраційної служби України станом на 15 квітня 2013 р. в Україні зареєстровано 199 політичних партій [32], 3 599 громадських організацій [33], з яких 397 легалізовані шляхом повідомлення про заснування [34], а також 22 творчі спілки [35], більшість з яких є малочисельними і не має значного впливу на політичну ситуацію в державі. Втім, враховуючи мету і мотиви їх створення та діяльності, питання щодо кримінально-правової охорони життя керівників партій і громадських об'єднань є вкрай актуальним. Водночас, з огляду на особливості політичної системи в Україні, положення національного законодавства у сфері формування і діяльності органів державної влади, здійснення управління державою в цілому та представництва її

інтересів всередині країни і за її межами, кримінально-правова охорона життя керівників політичних партій за допомогою ст. 112 КК України є недостатньо вмотивованою. З іншого боку, світовий і вітчизняний досвід діяльності громадських об'єднань і їх вплив на політичну ситуацію в країні, а також конституційний статус окремих з них (професійні спілки, Національна спілка журналістів України тощо), відсутність спеціальної норми, якою передбачалася б кримінальна відповідальність за посягання на життя їх керівників, вважаємо прогалиною Закону про кримінальну відповідальність.

Так, вбивство чи замах на вбивство керівника політичної партії у зв'язку із виконуваними ним обов'язками, який не є народним депутатом України або членом Кабінету Міністрів України¹ порівняно із аналогічними діями щодо державного діяча мають значно нижчий рівень суспільної небезпеки, але в окремих випадках можуть заподіювати шкоду суспільним відносинам щодо забезпечення безпеки держави. Проте у такому разі вони виступатимуть все ж таки не основним, а додатковим безпосереднім об'єктом. Визначення переліку потерпілих від злочину, передбаченого ст. 112 КК України, повинно ґрунтуватися на специфіці його родового й основного безпосереднього об'єктів з одночасним урахуванням функцій і повноважень, покладених на відповідних службових осіб Конституцією і законами України.

Додаткові аргументи на користь наведеної позиції містяться у чинній редакції ст. 112 КК України і прямо витікають із раніше зазначеного. Так, посягання на життя керівника, рядового члена політичної партії, а також особи, котра відповідно до законодавства припинила своє членство в ній на період виконання службових обов'язків у разі, коли вказані особи наділені статусом депутата Верховної Ради України, члена Кабінету Міністрів України або іншої службової особи, передбаченої у диспозиції ст. 112 КК України, є достатньою підставою для кваліфікації за вказаною статтею Закону про кримінальну відповідальність.

Отже, можна зробити висновок про необхідність вилучення з назви і диспозиції ст. 112 КК України положень щодо посягання на життя громадського діяча, під яким вітчизняний законодавець розуміє лише керівника політичної партії. Разом з тим відмічаючи важливість кримінально-правової охорони життя, здоров'я, особистої свободи та майна вказаних осіб, а також виходячи із запропонованих нами інших змін до закону про кримінальну відповідальність, вважаємо за необхідне передбачити у розділі XV Особливої частини КК України самостійну норму під назвою "Незаконні дії щодо керівника політичної партії або громадського об'єднання".

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. На підставі викладеного пропонується внести такі зміни та доповнення до Кримінального кодексу України:

1. Статтю 112 викласти у такій редакції:

"Стаття 112. Незаконні дії щодо державного діяча

1. Незаконний вплив у будь-якій формі на Президента України, народного депутата України, члена Кабінету Міністрів України, Голову Антимонопольного комітету України, Голову Фонду державного майна України, Голову Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Голову Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Голову Національного агентства України з питань державної служби, суддю Конституційного Суду України, або Верховного Суду України, або вищих спеціалізованих судів України, члена Вищої ради юстиції України, Генерального прокурора України, Секретаря Ради

¹ Відповідно до Конституції України та законів України "Про Кабінет Міністрів України" "Про державну службу", інших законодавчих актів, якими регулюється правовий статус службових осіб вищих органів державної влади, а також встановлено обмеження щодо членства у політичних партіях і громадських організацій осіб, які уповноважені на здійснення функцій держави, лише народні депутати України і члени Кабінету Міністрів України не зобов'язані припиняти членство у політичних партіях і громадських об'єднаннях на час виконання службових обов'язків.

національної безпеки й оборони України, Голову Служби безпеки України, Голову Служби зовнішньої розвідки України, Начальника Управління державної охорони України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини або його представника, члена Рахункової палати, члена Центральної виборчої комісії, Голову Національного банку України, члена Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення з метою перешкодити виконанню ними службових обов'язків або прийняття вказаними особами незаконних рішень карається ...

2. Ті самі дії, якщо вони вчинені особою з використанням свого службового становища, карається ...

3. Погроза вбивством, заподіянням шкоди здоров'ю, знищенням або пошкодженням майна, а також викраденням або незаконним позбавленням волі щодо особи, зазначеної у частині першій цієї статті або її близьких родичів, вчинені у зв'язку з виконанням нею службових обов'язків, карається ...

4. Умисне заподіяння особі, зазначеній у частині першій цієї статті, тілесних ушкоджень середньої тяжкості чи легких тілесних ушкоджень, нанесення побоїв чи вчинення інших насильницьких дій у зв'язку з виконанням нею службових обов'язків, карається ...

5. Умисне заподіяння особі, зазначеній у частині першій цієї статті, тяжких чи легких тілесних ушкоджень, нанесення побоїв чи вчинення інших насильницьких дій у зв'язку з виконанням нею службових обов'язків, карається ...

6. Замах на вбивство особи, зазначеної у частині першій цієї статті, вчинений у зв'язку з виконанням нею службових обов'язків, карається ...

7. Вбивство особи, зазначеної у частині першій цієї статті, вчинене у зв'язку з виконанням нею службових обов'язків карається...”

2. Доповнити кодекс статтею 346¹ такого змісту:

“Стаття 346¹. Незаконні дії щодо керівника політичної партії або громадського об'єднання

1. Незаконний вплив у будь-якій формі на керівника зареєстрованої політичної партії або громадського об'єднання з метою перешкодити виконанню ним обов'язків керівника політичної партії або громадського об'єднання чи прийняття ним незаконних рішень чи рішень всупереч установчих документів політичної партії або громадського об'єднання карається ...

2. Ті самі дії, якщо вони вчинені особою з використанням свого службового становища, караються ...

3. Погроза вбивством, заподіянням шкоди здоров'ю, знищенням або пошкодженням майна, а також викраденням або незаконним позбавленням волі щодо особи, зазначеної у частині першій цієї статті, вчинена у зв'язку з виконанням нею службових обов'язків, карається ...

4. Умисне заподіяння особі, зазначеній у частині першій цієї статті, тілесних ушкоджень середньої тяжкості чи легких тілесних ушкоджень, нанесення побоїв чи вчинення інших насильницьких дій у зв'язку з виконанням обов'язків керівника політичної партії або громадського об'єднання, карається ...

5. Умисне заподіяння особі, зазначеній у частині першій цієї статті, тяжких чи легких тілесних ушкоджень, нанесення побоїв чи вчинення інших насильницьких дій у зв'язку з виконанням обов'язків керівника політичної партії або громадського об'єднання, карається ...

6. Замах на вбивство особи, зазначеної у частині першій цієї статті, вчинений у зв'язку з виконанням обов'язків керівника політичної партії або громадського об'єднання, карається ...

7. Вбивство особи, зазначеної у частині першій цієї статті, вчинене у зв'язку з виконанням обов'язків керівника політичної партії або громадського об'єднання карається ...”

3. Статті 344, 346 та 351 виключити.

4. У назві розділу XV Особливої частини слова “об’єднань громадян” замінити словами “діяльності політичних партій і громадських об’єднань”.

5. У диспозиції ст. 341, ч. 1 ст. 258, примітці до ст. 358 слова “об’єднань громадян” замінити словами “політичних партій або громадських об’єднань” у відповідному відмінку.

Список використаних джерел

1. Чорний, Р. Л. Проблеми поняття злочинів, віднесених до розділу I Особливої частини КК України [Текст] / Р. Л. Чорний // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ : зб. наук. пр. — Львів, 2013. — № 2.
2. Сучасний тлумачний словник української мови: 65 000 слів [Текст] / за заг. ред. В. В. Дубічинського. — Х. : Школа, 2006. — 1008 с.
3. Советский энциклопедический словарь [Текст] / гл. ред. А. М. Прохоров. — М. : Советская энциклопедия, 1984. — 1600 с.
4. Українська радянська енциклопедія [Текст] / голов. ред. : М. Л. Бажан (голов. ред.) та ін. — [2-е вид.]. — К. : УРЕ, 1982. — Т. 10 : Салют — Стоговиз. — 1983. — 544 с.
5. Каримов, Д. А. Философские основания политико-правовых исследований [Текст] / Д. А. Керимов. — М. : Мысль, 1986. — 333 с.
6. Саратовский, В. Н. Основание общей теории систем [Текст] / В. Н. Саратовский. — М. : Молодая гвардия, 1974. — 223 с.
7. Уемов, А. И. Системный подход и общая теория систем [Текст] / А. И. Уемов. — М. : Мысль, 1978. — 272 с.
8. Лихова, С. Я. Злочини у сфері реалізації громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина (розділ V Особливої частини КК України) [Текст] : [монограф.] / С. Я. Лихова. — К. : Київський університет, 2006. — 573 с.
9. Ляпунов, Ю. И. Основы систематизации норм Особенной части уголовного права [Текст] / Ю. И. Ляпунов, П. Я. Мшвениерадзе // Известия высших учебных заведений. Правоведение. — 1985. — № 3. — С. 25–33.
10. Тацій, В. Я. Об’єкт і предмет злочину в кримінальному праві України [Текст] : [навч. посіб.] / В. Я. Тацій. — Х. : УкрЮА, 1994. — 76 с.
11. Гельфер, М. А. Советское уголовное право. Часть общая. Объект преступления. Вып. 5 [Текст] / М. А. Гельфер. — М. : М-во высш. и сред. спец. образования РСФСР. Всесоюз. юрид. заоч. ин-т, 1960. — 20 с.
12. Уголовное право России [Текст] : [учебн. для вузов] / в 2-х т. [отв. ред. и рук. авт. кол-ва А. Н. Игнатов и Ю. А. Красиков]. — М. : Норма (Издательская группа Норма — Инфра М), 2000. — Т. 1. Общая часть. — 639 с.
13. Кримінальне право України : Загальна частина [Текст] : підручн. [для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти] / М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін. ; за ред. М. І. Бажанова, В. В. Стаписа, В. Я. Тація. — К.-Х. : Юрінком Інтер — Право, 2001. — 416 с.
14. Турецкий, М. В. Особо опасные государственные преступления [Текст] / М. В. Турецкий — М. : Изд-во Моск. ун-та, 1965. — 90 с.
15. Государственные преступления : учебное пособие по советскому уголовному праву [Текст] / под ред. М. И. Якубовича и В. А. Владимирова. — М. : Высшая школа, 1961. — 228 с.
16. Особо опасные государственные преступления [Текст] / [Д. И. Богатиков и др.] ; общ. ред. В. И. Курлянского, М. П. Михайлова. — М. : Государственное издательство юридической литературы, 1963. — 215, [1] с.
17. Советское уголовное право. Часть особенная [Текст] / П. Михайленко, А. Носенко. — К. : Высшая школа МВД УССР, 1961. Вып. 1 : Государственные преступления : [учеб.-метод. пособ.] к практ. занятиям в Высшей школе МВД УССР. — [Б. м.] : [б.и.], 1961. — 59 с.
18. Семикін, М. В. Тези лекцій з навчальної дисципліни “Кримінальне право України” (Особлива частина), для студентів, які одержують освітньо-кваліфікаційний рівень “бакалавр” зі спеціальності 6.0601.00 “Правознавство” [Текст] / упоряд. М. В. Семикін. — Донецьк : ДонНУ, 2006. — 144 с.

19. Кримінальне право України. Особлива частина [Текст] : [підручн.] / Ю. В. Александров, О. О. Дудоров, В. А. Клименко та ін. / за ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка. — К. : Юридична думка, 2004. — 656 с.
20. Ліпкан, В. А. Національна безпека України: кримінально-правова охорона [Текст] : [навч. посіб.] / В. А. Ліпкан, І. В. Діордіца. — К. : КНТ, 2007. — 292 с. (Серія: Національна і міжнародна безпека)
21. Коржанський, М. Й. Кримінальне право і законодавство України. Частина Особлива [Текст] : [курс лекц.] / М. Й. Коржанський. — К. : Атіка, 2001. — 542 с.
22. Тацій, В. Я. Ответственность за хозяйственные преступления: Объект и система [Текст] / В. Я. Тацій. — Х. : Вища школа : Изд-во при Харьк. ун-те, 1984. — 231 с.
23. Дьяков, С. В. Преступления против основ конституционного строя и безопасности государства: уголовное-правовое и криминологическое исследование [Текст] / С. В. Дьяков. — СПб. : Юридический центр Пресс, 2009. — 267 с.
24. Навроцький, В. О. Про систему кримінально-правових норм та захист національної безпеки України [Текст] / В. О. Навроцький // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ при НАВС України : [збірник] / гол. ред. В. Л. Регульський. — Львів : Львівський інститут внутрішніх справ при НАВС України, 1999. — С. 91–100.
25. Глистин, В. К. Проблема уголовно-правовой охраны общественных отношений (объект и квалификация преступлений) [Текст] / В. К. Глистин. — Ленинград : Изд-во Ленинград. ун-та, 1979. — 128 с.
26. Юридична енциклопедія [Текст] : [в 6 т.] / редкол. : Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. — К. : Укр. енцикл., 1998. — Т. 2 : Б–Біо. — 2003. — 871 с.
27. Бодрук, О. С. Структури воєнної безпеки: національний та міжнародний аспекти [Текст] / О. С. Бодрук ; Рада національної безпеки й оборони України, Національний ін-т проблем міжнародної безпеки. — К. : НІПМБ, 2001. — 299 с.
28. Тихий, В. П. Кримінально-правове забезпечення безпеки людини, суспільства, держави та людства [Текст] / В. П. Тихий // Кримінальний кодекс України: 10 років очікувань: тези доповідей та повідомлень учасників Міжнародного симпозиуму, 23–24 вересня 2011 р. — Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. — С. 403–407.
29. Кримінальне право України: Загальна частина [Текст] : [підручн.] / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. — [4-те вид., переробл. і допов.]. — Х. : Право, 2010. — 456 с.
30. Сотула, О. С. Кримінальна відповідальність за посягання на життя державного чи громадського діяча [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 “Кримінальне право і криминологія; кримінально-виконавче право” / О. С. Сотула ; Нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2003. — 22 с.
31. Звонарьов, О. Ю. Кримінальна відповідальність за посягання на життя державного чи громадського діяча [Текст] : [монограф.] / О. Ю. Звонарьов. — Донецьк : Юго-Восток, Лтд, 2005. — 119 с.
32. Політичні партії [Електронний ресурс] Державна реєстраційна служба України. — URL : <http://www.drsv.gov.ua/party>.
33. Реєстр громадських організацій [Електронний ресурс] Державна реєстраційна служба України. — URL : <http://www.drsv.gov.ua/show/2419>.
34. Перелік громадських організацій, легалізованих шляхом повідомлення про заснування [Електронний ресурс] Державна реєстраційна служба України. — URL : <http://www.drsv.gov.ua/show/199>.
35. Реєстр творчих спілок [Електронний ресурс] Державна реєстраційна служба України. — URL : <http://www.drsv.gov.ua/show/206>.

Надійшла до редакції 15.04.2013

Чорный Р. Л. Актуальные вопросы совершенствования уголовно-правовых норм, направленных на защиту безопасности осуществления государственной власти высшими органами государства

Исследованы объект и признаки потерпевшего от преступлений, предусмотренных ст.ст. 112, 344, 346 и 351 Уголовного кодекса Украины, сформулированы предложения относительно совершенствования Закона об уголовной ответственности.

Ключевые слова: посягательство на жизнь, потерпевший, преступления против безопасности государства, национальная безопасность.

Chorny, R. L. Pressing Questions of Perfection of the Criminal Norms Directed to Defence of Safety of Realization of State Power by the Higher Bodies of the State

An object and signs of victim from crimes envisaged by the articles 112, 344, 346 and a 351 criminal law of Ukraine have been investigated; suggestions are set forth in relation to perfection of law on criminal responsibility.

Keywords: trenching upon life, victim, crime against safety of the state, national safety.

